

EPISODE 3 KJØNN OG IDENTITET

OVERSIKT OVER UNDERVISNINGEN

Det kan om ønskelig kopieres opp og deles ut til deltakerne som en oversikt/oppsummering.

Intro v/Vegard Tennebo

- Er alt opp til meg når det gjelder å bestemme hvem jeg er, til og med hvilket kjønn jeg er? Eller finnes det en objektiv virkelighet utenfor meg som kan guide meg i dette?
- Mange sier i dag at kjønn handler om hva du *føler*, ikke hva kroppen forteller om hvilket kjønn du har. Antall tenåringer som ønsker å skifte kjønn har økt sterkt siden 2012.
- Men følelser forandres jo gjennom livet, og er det nødvendigvis slik at det er kroppen og ikke følelsene som skal forandres når kropp og følelser ikke stemmer?

Undervisning v/Alexis Lundh

- Skapelsesberetningen i Bibelen forteller at vi er skapt i Guds bilde, som kvinne og mann. Jesus bekreftet dette i Matt 19.
- Vi er skapt og villet av en god Gud som har en mening med livet vårt.
- Ut fra kristen tanke er kroppen noe positivt, og det er som en helhet av kropp, sjel og ånd at vi er skapt til fellesskap med Gud og hverandre.
- Gud har skapt kvinne- og mannskroppen for at de skal utfylle hverandre og kunne bli opphav til nytt liv.
- Vårt kjønn er forutbestemt av Gud fra «han vevde oss i mors liv», Salme 139. Vi er ikke kjønnsnøytrale individer.
- Istedenfor å søke innover i oss selv, må vi søke oppover mot Gud og utover mot andre mennesker for å finne oss selv.
- Trange kjønnsroller kan bidra til å øke kjønnsdysfori og skape forvirring. Det er viktig å utvide mulighetsrommet for hvordan en kan være jente og gutt, kvinne og mann.
- Noen strever med det som kalles kjønnsdysfori, ubehag knyttet til eget kjønn. Mens samfunnets svar er at du er fri til å bestemme ditt eget kjønn, sier Bibelen at vår identitet er knyttet til at vi er skapt og elsket av en Gud som er god. Vi er Guds barn.
- Det er ingen enkle svar som tar bort smerten for den som strever med kjønnsdysfori, men vi har et sted å gå med smerten.
- Vi må møte mennesker som strever med kjønnsdysfori med respekt og omsorg, lytte til deres smerte og gå sammen med dem i deres prosesser i det kristne fellesskapet.

FORSLAG TIL SAMTALESPØRSMÅL

Velg hvilket spørsmål dere vil starte med og hvilke dere vil ta med. Det er ikke et mål å komme gjennom alle spørsmålene!

1. Hva stoppet dere opp ved i dagens samling? Var det noe som var vanskelig å forstå? Lærte dere noe nytt? Reagerte dere på noe?
2. Biologisk sett finnes det bare to kjønn. Hvorfor snakkes det da i mange sammenhenger om kjønns mangfold? Hvordan skal vi forholde oss til og møte påstanden om kjønns mangfold?
3. Hvorfor tror dere at det er stadig flere tenåringer strever med sin kjønnsidentitet og ønsker å endre kjønn? Hvordan vil dere møte en tenåring som forteller at hun (eller han) strever med dette?
4. Snakk sammen om de bibelske perspektivene som ble tatt fram i undervisningen. Hvordan kan disse perspektivene være til hjelp for å forstå oss selv og hjelpe andre som opplever dette med kjønnsidentitet vanskelig?
5. Hva er med på å forme og prege vårt bilde av hvem vi er? Hvordan kan vi speile oss i Skaperens blikk, som Alexis uttrykte det?
6. Hvordan opplever dere forventningene knyttet til det å være jente og gutt/kvinne og mann i deres miljø? Hva kan vi gjøre for å utvide det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret slik at flere kan føle seg akseptert som den de er?
7. Hva tenker dere at det er viktig å snakke om i kristne ungdomsmiljøer når det gjelder kropp, kroppsidealer, kjønnsroller og ubehag knyttet til eget kjønn?
8. Et Bibelspørsmål: Les Salme 139, 13-17. Hva sier disse versene om Guds tanker om oss og om vårt kjønn?

Forslag til en bønn å be: «Gode far, takk for at du har vevd meg sammen i mors liv til å være den jeg er. Hjelp meg å kjenne dine tanker og være fornøyd med det originale kunstverket «meg». Amen»

AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER

Forskjellen på kjønn og kjønnsidentitet

Denne episoden handler om mennesker som opplever det som kalles kjønnsdysfori, sterkt ubehag knyttet til sitt biologiske kjønn. Mange opplever dette så vanskelig at de tyr til selvskading og annen destruktiv atferd for å døyve smerten. Noen har andre psykologiske utfordringer i tillegg til kjønnsdysfori. Derfor kan vi aldri snakke om dette bare som en sak eller en ideologi, selv om vi skal være klar over at det også foregår en ideologisk kamp i samfunnet knyttet til kjønn. Men det er viktig å huske at det alltid handler om mennesker som er dypt elsket av Gud og som vi skal inkludere i Guds menighet. «*Our truth will not be heard until our grace is felt, because the greatest apologetic for truth is love*». (Preston Sprinkle: *Embodied*, s.221)

Kjønn og kjønnsidentitet blandes ofte sammen i måten dette snakkes om i barnehage og skole, i samfunnsdebatten og i den ideologien vi møter i forbindelse med Pride. Det er derfor viktig å være bevisst på forskjellen og få det tydelig fram i forbindelse med spørsmål 2.

Biologisk sett finnes det bare to kjønn, kvinne og mann. Det er et vitenskapelig og udiskutabelt faktum, basert på de to kjønnenes roller i reproduksjonsprosessen. Kvinne og mann har ulike ytre og indre kjønnsorganer basert på denne reproduksjonsprosessen, og ulik mengde hormonnivå (østrogen og testosteron) som påvirker de ytre kjønnskarakteristika. Genetisk skilles kvinne fra mann ved at alle celler i kvinnekroppen har xx-kromosomer, mens mannskroppen består av celler med xy-kromosomer. De to kjønnene til sammen kan bli opphav til et nytt menneske ved at en eggcelle og en sædcelle smelter sammen.

At det bare finnes to biologiske kjønn, er på bakgrunn av dette et vitenskapelig faktum. Likevel skriver [Foreningen Fri](#) på sin hjemmeside at «Det finnes et mangfold av kjønn». Kjønn blir da brukt i betydningen kjønnsidentitet, og det blir bevisst brukt for å åpne opp for en tanke om at kjønn ikke er en fast naturgitt størrelse, men et valg og noe som kan endres. En slik tankegang kan lett skape forvirring, ikke minst hos barn.

Kjønnsidentitet handler om hvilket kjønn et menneske føler seg som. Det handler om den psykologiske siden, den enkeltes indre opplevelse av sitt kjønn. Kjønnsidentiteten stemmer for de fleste overens med det biologiske kjønn, men vi ser en økning i samfunnet av mennesker, særlig unge tenåringer, som opplever en motsetning mellom biologisk kjønn og det kjønn de føler seg som.

Kjønnsidentitet kan beskrives som den enkeltes opplevelse å være kvinne eller mann, begge eller ingen av delene. (Preston Sprinkle: *Embodied*, s.45) Det finnes et uendelig antall mulige variasjoner når det gjelder kjønnsidentiteter og kjønnsuttrykk, ut fra menneskers opplevelser.

Det ideologiske spørsmålet som ligger under, er hva som skal veie tyngst når det gjelder å definere et menneske som enten kvinne eller mann. Er det menneskets biologiske kjønn, eller er det menneskets indre opplevelse av hvilket kjønn det er, som er avgjørende? (Mer om dette under Kjønn som ideologisk kamp)

Sett fra et kristent ståsted, er mennesket skapt i Guds bilde som kvinne og mann. Løsningen ut fra et kristent perspektiv er ikke å anbefale kjønnskorrigerende eller kjønnsbekreftende behandling, men å holde fast på det bibelske perspektivet, samtidig som vi gir mennesker kjærlighet og tid og rom til å gå sine prosesser og støtte i de kampene de går gjennom.

Utfordringer knyttet til navn, pronomen og felles rom

Mange er usikre og lurer på hvordan de skal tiltale transpersoner som ønsker å bli behandlet og tiltalt som det kjønn de identifiserer seg som. De har kanskje tatt et nytt navn og ønsker at dette brukes. Hvordan skal vi forholde oss til det?

Noen velger å holde på det gamle navnet og omtale personen i tråd med det biologiske kjønn vedkommende har, mens andre velger å bruke det nye navnet og pronomenet vedkommende har valgt. Det finnes gode argumenter for begge deler. Uansett hva vi lander på, er det avgjørende at vi forsøker å forstå den personen vi skal forholde oss til og opptrer på en respektfull måte. Det må være et viktig mål at de skal kjenne at vi møter dem med kjærlighet.

For de som står nær mennesker som vil skifte kjønn eller har skiftet kjønn, f.eks. foreldre, søsken og nære venner, er dette spørsmålet spesielt følsomt. De har kjent personen som jente eller gutt i mange år, og kan oppleve situasjonen veldig smertefull. Argumentet for de som ikke vil bruke nytt navn og pronomen, er ofte at de opplever det som løgn å kalle en «hun» for en «han» eller motsatt. Det er ikke i tråd med sannheten å bruke et pronomen som ikke matcher personens biologiske kjønn. Hen oppleves også for mange som et pronomen med sterke ideologiske overtoner. Ved å bruke et navn og pronomen som ikke stemmer med biologisk kjønn, opplever de at de bekrefter at kjønn er flytende og bidrar til å forsterke den forvirringen og påvirkningen som sårbare personer ofte er utsatt for.

Andre mener at det å bruke det navnet og pronomenet personen ønsker å bli tiltalt som, er en måte å vise høflighet på. En trenger ikke å dele alle personens oppfatninger om kjønn for å gjøre det. Det er en måte å vise respekt (ikke aksept) på. De vil mene at det ikke er løgn å bruke et nytt pronomen, fordi de ikke henviser til personens biologiske kjønn, men til personens opplevde kjønn, kjønnsidentitet. Deres argument vil være at dette er nødvendig for å bygge en relasjon til vedkommende, kanskje med håp om å hjelpe personen på sikt til å kunne identifisere seg med sitt biologiske kjønn.

Uansett hva vi velger, er det mest avgjørende å lytte, prøve å forstå og finne en måte å kommunisere på som bekrefter at vi ser på den andre som en verdifull person som vi ønsker å vise respekt. For noen kan det å bli identifisert som sitt biologiske kjønn være en trigger, som kan føre til selvskading eller annen destruktiv atferd. Det å lytte og vise omsorg og kjærlighet må derfor alltid være viktigst.

Et annet spørsmål er om et barn eller en tenåring som biologisk sett er gutt, men som identifiserer seg som jente, skal bo på rom med gutter eller jenter på leir (og motsatt)? Det er viktig å snakke med den det gjelder og evt. foreldrene, for å høre hvilke behov de har og hva de eventuelt er redd for. Sørg for at de opplever seg sett og let etter løsninger. Vi tror ikke det er en god ide at vedkommende plasseres på rom sammen med barn/tenåringer av motsatt biologisk kjønn. Det vil mest sannsynlig vekke reaksjoner hos de andre på rommet, som vi også har et ansvar for å ivareta. Kanskje går det an at de kan bo på rom med to ledere og at det kan oppleves enklere? Eller kanskje kan de bo hjemme, mot at leiren sørger for at noen kan kjøre dem hjem om kvelden og hente dem om morgenen? Det viktigste er å vise at du ønsker å komme dem i møte og bryr deg om deres behov. (Se Preston Sprinkle: *Embodied*, s.199-220).

FORDYPNINGSTOFF

Kjønn som ideologisk kamp

Kjønn framstilles i samfunnet i dag som et valg. Da skjer det en sammenblanding av biologisk kjønn og kjønnsidentitet, som skaper forvirring.

Når kjendislegen Kaveh Rashidi skriver i et innlegg på i Aftenposten at «*kjønn* ditt er det bare du selv som kan vite» (Aftenpostens nettside 20.juni 2020: *Menn, kvinner og alt imellom*), så skjer det en slik sammenblanding. Kjønn framstilles som et spekter, der kvinne og mann er ytterpunktene på spekteret. Men det finnes ikke et spekter av biologiske kjønn, bare av kjønnsidentiteter.

Det store ideologiske spørsmålet som ligger under i denne debatten er: Hva avgjør om et menneske er kvinne eller mann? Er det det biologiske kjønn eller det kjønn et menneske opplever seg som? Dette henger sammen med hvilket syn vi har på mennesket og hva som er «det egentlige» og «mest grunnleggende» ved et menneskes identitet. Er det kropp eller psyke som er viktigst og som skal være bestemmende? Er det noe utenfor oss som vi skal forholde oss til som forpliktende veiledning?

En radikal kjønnsteori har fått stor innflytelse i samfunnet og påvirker både barnehagen og skolens undervisning om kjønn og deler av helsevesenets veiledning. Den viktigste påvirkningsagenten er foreningen FRI, som er en interesseorganisasjon for mennesker som identifiserer seg som LHBTQ+. I en lærerveiledning fra Foreningen Fri til naturfag 5-7 trinn står det for eksempel: *Bevisstgjør elevene på at kropp og kjønn er to forskjellige ting. Fortell gjerne elevene at ikke alle er jenter eller gutter og at setningen «Gutter, jenter og andre kjønn» gjerne kan brukes* (Kilde: [Rosa kompetanse, naturfag 5-7 trinn.](#))

Foreningen FRI har en egen fagavdeling for såkalt Rosa kompetanse, som tilbyr undervisning og rådgiving om kjønn- og seksualitetsmangfold både til barnehager, skoler, barnevern, helsevesenet og justissektoren. Rosa kompetanse for helsevesenet er statlig finansiert av helsedirektoratet. Foreningen Fris syn på kjønn og seksualitet har dermed fått stor utbredelse og påvirkning.

Resultatet av en slik radikal kjønnsteori er at den naturlige sammenhengen mellom kvinne og mann i en heteroseksuell relasjon som utgangspunkt for seksuelt samliv og familieliv avvises som en historisk betinget og konstruert forestilling. Den kan og bør kritiseres og dekonstrueres, sies det, og ikke tillegges noen form for allmenn gyldighet. På denne bakgrunn kan mennesket fritt ta i bruk flere måter å være kjønn på, der alle er like gyldige og ingen praksis må diskrimineres. Dette fører til at familiemønsteret i samfunnet endres. Hvilket kjønn et barns foreldre har, er uinteressant og den tradisjonelle familien som består av mor, far og barn, skal ikke ha noen forrang i samfunnet. (Se innlegg av Bernt T. Oftestad i Dagen 6.2.2017)

Ut fra denne tankegangen er det menneskets psykiske opplevelse av sitt eget kjønn som avgjør hvilket kjønn det skal regnes som. De som arbeider for å utbre denne ideologien argumenterer med at alle minoriteter på denne måten inkluderes og får samme rettigheter og verdi. Transpersoner må anerkjennes og likestilles med andre, og da betyr det at ingen må stå i noen form for særstilling, sies det. Heteroseksualitet må derfor ikke ses på som det naturlige og selvsagte. Denne tenkningen bygger på skeiv teori. De som ønsker å sette ser mer inn i hva som menes med skeiv teori, kan lese mer om det her: [skeiv teori – Store norske leksikon \(snl.no\)](#).

Spørsmålet er om det er nødvendig og riktig å endre hele samfunnets måte å tenke om kjønn og familieliv på, for at en liten gruppe som strever med kjønnsdysfori skal oppleve seg inkludert? Vi må kunne respektere alle menneskers rett til å ta valg for sitt eget liv, samtidig som vi holder fast på at Gud har skapt to biologiske kjønn, og at det ligger en guddommelig mening bak naturens orden. Følgene av endringen i samfunnets måte å snakke om kjønn på, innebærer også at alle barn som vokser opp blir påført en usikkerhet knyttet til sitt kjønn og blir utsatt for forvirring og valg som de burde slippe å forholde seg til. Om en ønsker å vite mer om hva barn lærer på skolen om kjønn, kan lese mer her: www.skeivteori.no

Trans og kjønnskorrigerende behandling

Trans er en paraplybetegnelse for mange forskjellige kjønnsidentiteter som har det til felles at de handler om mennesker som sliter med forholdet til sitt biologiske kjønn eller ikke identifiserer seg med det biologiske kjønn de ble født med. De som kaller seg trans, kan tenke ulikt om hva det innebærer. For noen betyr det en opplevelse av kjønnsdysfori, at de i større eller mindre grad føler ubehag knyttet til sitt biologiske kjønn. For andre er det en betegnelse på noe de anser seg å være, de identifiserer seg kanskje som det motsatte av sitt biologiske kjønn, eller verken som kvinne eller mann (ikke binær). En transmann er en biologisk kvinne som har identitet som mann. En transkvinne er det motsatte, en mann som ser på seg selv og opptrer som kvinne. Født i feil kropp, er et uttrykk som ofte brukes i denne sammenhengen. Noen snakker også om det kjønn «du ble tildelt eller fikk ved fødselen», noe som gir et inntrykk av at kjønn blir tilfeldig utdelt når et barn blir født. Det er selvsagt ikke er i tråd med biologiske fakta.

Transisjon (overgang) er en betegnelse som blir brukt om den prosessen som mange personer med kjønnsdysfori går gjennom for å «skifte kjønn» eller få kjønnskorrigerende eller kjønnsbekreftende behandling. Denne prosessen kan skje på tre måter: Sosialt, hormonelt og kirurgisk.

Sosialt kjønnskifte handler om en person som tar et nytt navn, bruker et nytt pronomen, kler seg og opptrer som det kjønn vedkommende identifiserer seg som, og kanskje også skifter juridisk kjønn. Dette krever ingen behandling, og alle over 16 år kan søke skattekontoret om å endre kjønn. Hvis barn mellom 6 og 16 år skal endre juridisk kjønn, kreves det samtykke fra begge foreldrene, i noen tilfeller er det nok med samtykke fra bare en forelder (Se www.helsenorge.no: [Endring av juridisk kjønn](#))

Hormonell transisjon handler om hormonell behandling. En som vil gjennomgå et kjønnskifte fra mann til kvinne, vil ta store doser av østrogen, og motsatt vil en kvinne som ønsker å bli mann, ta store doser av testosteron.

Kirurgisk behandling er siste steget som kan tas i en slik prosess. For menn vil en kirurgisk behandling kunne innebære å erstatte penis med en konstruksjon av en vulva og vagina og operere inn brystimplantater. For en kvinne vil det innebære å fjerne brystene og i noen tilfeller også konstruere en penis.

Slett ikke alle transpersoner ønsker å gjennomgå en medisinsk hormonell eller kirurgisk behandling. For å kunne gå gjennom disse behandlingsprosessene, må det foreligge en medisinsk diagnose om kjønnsinkongruens, det vil si at det er uoverensstemmelse mellom opplevd kjønnsidentitet og biologisk kjønn. Før slik behandling må en også ha gjennomgått en medisinsk utredningsprosess.

Mye av debatten i samfunnet går på hvor tidlig en skal kunne få hormonell og kirurgisk behandling og hva som skal til for at en skal kunne få det. Er det f.eks. riktig å gi barn med kjønnsdysfori pubertetsblokkere som utsetter puberteten? Etter hvert som flere som har gått gjennom hormonell og kirurgisk behandling har stått fram i media og sagt at de angret, er det flere fagfolk som er kritiske til en utvikling der unge tenåringer får satt i gang slike prosesser.

Noe av kritikken handler også om at hormonell og kirurgisk behandling er en inngripende og til en viss grad irreversibel behandling som fratrar et menneske evnen til fertilitet og gjør at det må gå på medisiner resten av livet.

Fra et kristent ståsted går kritikken mot kjønnskorrigerende behandling på at det innebærer å endre på Guds skaperverk og den meningen som ligger i at vi er skapt som en helhet av kropp, sjel og ånd.

Interseksstilstander blir ofte brukt som et argument for at det finnes mer enn to kjønn. Mange tror at intersex er mennesker som medisinsk verken er jente eller gutt fra fødselen av. Men ved de fleste interseksstilstander er det uproblematisk å avgjøre hvilket biologisk kjønn personen har. I noen få tilfeller kan det være uklart, og noen få kan være født med både xx og xy kromosomer. Det betyr ikke at disse tilstandene bekrefter at det finnes et tredje kjønn, men at det finnes noen som er en blanding av begge kjønn. (Preston Sprinkle: *Embodied*, s.122)

Intersex omfatter en rekke helt ulike tilstander, hvor det er atypiske trekk knyttet til en persons kjønnskromosomer, reproduktive organer eller anatomisk kjønn. Avhengig av definisjon, anses forekomsten å være et sted mellom 0,022 og 1,7% i en befolkning. (Preston Sprinkle: *Embodied*, s.118) I Norge fødes det mellom 5 og 15 barn årlig med en intersex-tilstand. ([www.helsenorge.no: Uavklart kjønn ved fødsel](http://www.helsenorge.no/Uavklart_kjonn_ved_foedsel))

Hva sier Bibelen om kjønn?

(Mye av innholdet i dette avsnittet er hentet fra Preston Sprinkle: *Embodied*, s. 63-77)

Vi er skapt i Guds bilde som kvinne og mann, 1 Mos 1,27. Det innebærer at vi gjennom våre fysiske kropper er bærere av Guds bilde. Gjennom våre kropper gjør vi den usynlige Gud synlig i verden. At det i 1 Mosebok 1 er snakk om kvinne og mann som biologisk kjønn, kommer til uttrykk ved at Gud i v.27 gir menneskene i oppdrag å være fruktbare og få barn.

Kroppen blir i Bibelen ansett som hellig og som et sted hvor Gud tar bolig. Det ser vi allerede spor av i 1 Mos 2, hvor Gud skaper kvinnen av mannens ribben. Det hebraiske ordet for ribben, tsela, refererer overalt ellers i GT til del av en hellig arkitektur, et siderom i tempelet. Ordet har derfor en sekundær betydning som hellig rom, et sted hvor Gud er til stede. Dette videreføres i NT, hvor Paulus sier at kroppen er et tempel for Den hellige ånd, jf. 1 Kor 6,19-20. Kropp og personlighet henger tett sammen og kan ut fra en bibelsk forståelse ikke skilles.

Hva vi gjør med våre kropper, er derfor ikke etisk nøytralt. I Rom 6, 13 står det at vi skal stille oss selv til tjeneste for Gud, og i Rom 12,1 står det at vi skal bære kroppen fram for Gud som et hellig offer. Vi kan ikke skille «den egentlige jeg» fra vårt «kroppslige jeg». Vi skal også oppstå som fysiske kropper i oppstandelsen, slik Jesus gjorde. Jesus framstod som en fysisk mann også etter oppstandelsen, disiplene kjente ham igjen. Slik skal også våre dødelige kropper bli reist opp til nytt liv, Rom 8,11.

RESSURSER

Foredrag av Erik Steenhoff: <https://damaris-skole-grs.no/til-mann-og-kvinne-skapte-han-dem-et-kristent-svar-pa-den-nye-kjonnsideologien/>

Spørsmål om svar til ungdom om kjønn og kjønnsidentitet på ressursiden Gutt og jente: <https://www.guttogjente.no/sporsmal-og-svar/hva-sier-bibelen-om-bytte-kjonn/>

www.skeivteori.no – Nettsted med grundig dokumentasjon på skeiv teori i grunnskolens lærebøker.

Foredrag om kjønn og seksualitet av Oluf Edsinger på Veritaskonferansen 2022 og KFFs skolelederkonferanse i 2021, samt annet materiell fra Damaris skole: <https://damaris-skole-grs.no/tag/olof-edsinger/>

Litteratur

Eidsinger, Olof & Baker Ray (red): *Bekänna färg. Kyrka og hbtq i en regnbågsfärgad värld*. En antologi. Apologia Förlag, 2019

Eidsinger, Olof, *Når minoriteten tar majoriteten som gissel. Om identitet og seksualitet i en skeiv tid*. Proklamedia, 2021.

Pearsey, Nancy R., *Love Thy Body, Answering hard Questions about Life and Sexuality*. SD Books

Sprinkle, Preston: *Embodied. Transgender Identities, the Church, What the Bible has to say*. David C Cook, 2021, USA.